

מסורת הש"ס

(א) פסחים לא. (ב) טס קטן ק. כ"ב קהה. (ג) כ"ק ח: ע"ש,

מוסף רש"י

ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות. שמה יטלנה בעל חוב דראובן משמעון בשביל חוב ששעבדה לו ראובן, שישלם לו ראובן זה מעותיו לשמעון, ולא היו לו נכסים עוד על דבר אחריות זה (פסחים לא.). וזקפן עליו במלוה. שלא היו מעות לשמעון שפקק על שדה זו וכתב לראובן שטר עליהן ויעבד נכסיו לו עליהן (טו). ומת ראובן. המוכר, וכתב בעל חוב וטורפה משמעון ועדיין לא נתן שמעון המעות לראובן ולא ליתומיו, ופיסקיה שמעון לבעל חוב דלראובן בחלות המעות (טו). דינא הוא דאמרי ליה בני ראובן. אע"ג דלראובן קביל עליה אחריות מכרה זו אפילו הכי יטלין בני ראובן לנא על שמעון ולומר אנן מטלטלי שבק אבון גבך. לא ייית מיכ שבק חוב על שמעון הוה קל ליתנן לבעל חוב ולא לעבדן בשביל אחריות מכריתך. דמטלטלי דיתמי לא שיעבדום לבעל חוב, דקרקע של יתומים הוא דלמיתין בעל חוב גובה אותה בחובת אביהן, משום דמיתים חל שיעבדא עליהן, אבל על מעות שלא הוה צינן לא חיל שיעבדו מיתים עליהן וכשקן בעין און כאלו הוה, ולבעלי המעות הדימוי יתומים לא הלוה זה כלום (טו). אמר רבא אי פיקח אידיך. זה שמעון, טיעון ויחמר להם און לי מעות לפרוע להם אלא קרקע ים לי ומתנה להם בחובותם וחזר וגובה בחייו: **ג.ח.** של אהיה: **חוזר וגובה אוהם מהם.** כאלו נפלה להם ממנה צירושיה: **כל שדוסי.** בשטר אחד. דבשני שטרות אין גוצין מלוי אלא א"כ לקח משמעון אותה שלקח מראובן באחרונה דמצי א"ל הניח לך שמעון מקום לגבות הימנו כשלקח את זו ואין זו בשעבודך דאין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין: **רזה מזה גובה רזה מזה גובה.** וכדמסיים ואויל דזין לוי משמעון ציוניות ששעבוד בעל חוב עליה ולא שבק ציוניות משל ראובן אלא שמעון הלכך רזה לגבות משמעון עידיה גובה דאמר ליה אתה לקחת כל השדות ונכנסת תחת ראובן להשתעבד לחובי וכל זמן שאמנא משל ראובן אכלך כלום לא אטריח את לוי שהניח לי מקום לגבות רזה מלוי גובה כגון אם לא ימנא אלא שמעון משל ראובן אלא יצורית גובה ציוניות מלוי דא"ל לקחת את שעבודי ציוניות שדיני מוטל עליה. ואע"ג דאילו לקחה לוי לציוניות זו מראובן והניח אכלו יצורית לא היה יכול בעל חוב דראובן לחזור על לוי כדמתן [וגישן מח:] אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין ואפי' הן יצורית התם הוא דראובן בעל חובו הוא ואמור רבנן מפני תקון העולם כל זמן שיש אכל בעל חובו כדי חובו לא יערוק לקוחות אכל כאן שמעון לאו בעל חובו הוא ואף עליו מכת טירפא הוא זכא:

תוספות ר"ד

אמר רמב"ח ראובן שמכר שדה לשמעון ולא באחריות וחזר שמעון ומכרה לראובן באחריות ואתא ב"ח דראובן וקטרי ל"י מניה דינא הוא דאוייל שמעון ומפצי לראובן פי' אתא ב"ח דראובן שהיה שטור קודם למכירה ראשונה שמכר ראובן לשמעון ואילו בא ומצאה ביד שמעון ה"ז דהוה טריף ליה אמר רמב"ח דינא דאוייל שמעון ומפצי ל"י שאלו מכרה שמעון

ואתא בעל חוב דראובן. שהיה שטרו קודם למכירה ראשונה שמכרה ראובן לשמעון ואילו זכא ומאלה ציד שמעון הכי נמי הוה טריף לה: **דינא הוא דאוייל שמעון ומפצי ליה.** כשם שאליו מכרה שמעון זה לאיש אחר באחריות וזכא בעל חוב דראובן וטורפה היה שמעון מפלגו ועל ראובן לא יוכל לחזור שהרי שלא באחריות לקחה הימנו כך כשמכרה לראובן עצמו יפנה לו: **נהי דאחריות דעלמא.** כל העוררים עליה שלא מחמת ראובן קיבל עליה שמעון: **אחריות דנפשיה.** ערעור הבא לו מחמת עצמו: **כבעל חוב דעלמא דמי.** המעורר עליה שלא מחמת ראובן אלא מחמת מי שמכר לו לראובן תחלה וכשם שאם לקחה ראובן מלוי ומכרה לשמעון שאינו אחיו שלא באחריות וחזר שמעון ומכרה לראובן באחריות וזכא בעל חוב דלוי הקודם לשטר מכירה ראשונה וטורפה מראובן לרין שמעון לפגזתו שהרי באחריות מכרה והוא לקחה שלא באחריות אף כשרשה ראובן מיעקב ומכרה וזכא בעל חוב דיעקב ויאלנו שמעון ולא אמרי' דראובן כרעהי דאזנה הוא ואחריות דראובן לא קיבל עליה שמעון: **ווקפן עליו במלוה.** שלא נתן לו שמעון דמי השדה אלא כתב לו שטר חוב עליהם: **ופייסיה בוזוי.** במעות דמי השדה שהיה חייב ליתמי פייס את הנושה בשביל ראובן שבאחריות מכרה לו: **מטלטלי שביק אבון גבך.** והיה בעל חוב של אצינו מסולק ממנו שאין לנו קרקע והמעות לא היה לך ליתן דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבעל חוב ועתה גם אתה אין לך לחזור עליו על האחריות לפי שאין לנו קרקע מאבינו: **מגזי להו ארעא.** כשתצוהו היתומים יפרע להן קרקע

בדמי המעות והדר גבי מנייהו בשביל אחריות אציהם ולא מנא למימר לא ירשנו קרקע זה מאבינו אלא לקחתוהו במעות דאמר להו ע"י שעבוד חוב אציהם כזה לכס והרי היא לכס כירושת קרקע שלקח אציהם בחייו: **ג.ח.** של אהיה: **חוזר וגובה אוהם מהם.** כאלו נפלה להם ממנה צירושיה: **כל שדוסי.** בשטר אחד. דבשני שטרות אין גוצין מלוי אלא א"כ לקח משמעון אותה שלקח מראובן באחרונה דמצי א"ל הניח לך שמעון מקום לגבות הימנו כשלקח את זו ואין זו בשעבודך דאין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין: **רזה מזה גובה רזה מזה גובה.** וכדמסיים ואויל דזין לוי משמעון ציוניות ששעבוד בעל חוב עליה ולא שבק ציוניות משל ראובן אלא שמעון הלכך רזה לגבות משמעון עידיה גובה דאמר ליה אתה לקחת כל השדות ונכנסת תחת ראובן להשתעבד לחובי וכל זמן שאמנא משל ראובן אכלך כלום לא אטריח את לוי שהניח לי מקום לגבות רזה מלוי גובה כגון אם לא ימנא אלא שמעון משל ראובן אלא יצורית גובה ציוניות מלוי דא"ל לקחת את שעבודי ציוניות שדיני מוטל עליה. ואע"ג דאילו לקחה לוי לציוניות זו מראובן והניח אכלו יצורית לא היה יכול בעל חוב דראובן לחזור על לוי כדמתן [וגישן מח:] אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין ואפי' הן יצורית התם הוא דראובן בעל חובו הוא ואמור רבנן מפני תקון העולם כל זמן שיש אכל בעל חובו כדי חובו לא יערוק לקוחות אכל כאן שמעון לאו בעל חובו הוא ואף עליו מכת טירפא הוא זכא:

מי שהיה נשוי פרק עשירי כתובות

צב.

זקפו במלוה לא מצי אמרי צני ראובן לשמעון מידו דחשצינן הניך מעות כאילו הן מונחין צידו במשכון תחת השדה אם יטרפוה ממנו וא"כ אחי שפיר דנקט באחריות דשלא באחריות אין חילוק בין זקפו ללא זקפו ואפי' אם ת"ל דזקפו לאו דווקא ולא נקט זקפו אלא משום לומר שנתקיים המכר דכל זמן דעייל ונפיק אזוי אין המכר קיים וכשזקפו עליו במלוה תו לא עייל ונפיק אזוי ולא הוה צריך למימר אלא ונתקיים המכר ותו לא אפ"ה אומר רבי דלילטריך למינקט באחריות דאי שלא באחריות לא הוה שמעינן מינה אלא מאי דשמעינן ממתני' דמה שאין הלוקח רשאי לתת המעות לצ"ח מתני' היא

בפ' הכותב (לעיל פד.) ר"ע אומר אין מרחמין צדין אלא יתנו ליורשים שכולן צריכין שצוה ואין היורשים צריכין שצוה אבל השתא קמ"ל אע"פ שהוא מנוחק צה וס"ד יעכסם לעצמו תחת אחריות שאציהן חייב אפי' הכי לא יעכסם דמטלטלי דיתמי יניעוה ועוד נראה לרבי דוקפן במלוה דווקא דאי לאו הכי מאי קאמר דינא הוא דאמרי ליה צני ראובן לשמעון מטלטלי שבק אצינו גבך עד כאן לא קאמר ר"ע יתנו ליורשים אלא משום דכולן צריכין שצוה ואין היורשים צריכין שצוה הא אי אחרים נמי לא הוו צריכין שצוה משמע דמודה שיתנו לאחרים והכא האי לוקח מאי שצוה צריך הא ליכא למימר הכא שמה התפיסו צריי דכל זמן שמעות המקח צידו עדיין למה יתפיסו אחרים תמיהים הלכך נקט זקפו במלוה דהואיל זקפון במלוה איכא למיחש טפי שמה התפיסו צריי שיעכב אם יטרפוה ממנו דהך מלוה ישאל ממנו כל שעה שירצה שיחזוב עליו שטר מלוה אבל לא זקפו ליכא למיחש לשמא התפיסו צריי וליכא שצוה והואיל וכן לא מנא יתמי למימר ליה ולא מידו. מ"ר. ותימה הואיל ולא זקפו ליכא למיחש לצריי א"כ למאן דמפרש טעמא בעריכין פרק שום היתומים (דף כג.) דאין מוקקין לגנסי יתומים קטנים אא"כ רצית אוכלת צהן משום צריי משכחת לה דמוקקין כמו ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות ולא זקפו עליו במלוה ומת ושלם שמעון המעות ליתומים ואח"כ נמאלת שאינה שלו הרי עכשיו חוזר על היתומים ומוקקין הואיל ולא חיישינן לצריי ואמר לי רבי נהי דציתומים גדולים לא הוה חיישינן לצריי כה"ג ציתומים קטנים חיישינן טפי: **ופייסיה בוזוי.** אומר רבי דרבותא הוא לא מצביא היכא דלא פייסיה דלזינו יכול לעכב המעות אלא אפי' פייסיה דסד"א הרי פרע חוב שזהו וסילק בעל חוב זה מעליהן קא ממנע לן דאפ"ה אמרי ליה אן מטלטלין כו': **אי פיקח אידיך מגזי דהו גיהצ"יהו וכו'.** מכאן יש להוכיח דאע"ג דאמרי' לעיל בפרק הכותב (דף פו.) דדינו דבעל חוב בוזוי היכא דלית ליה זוזי מ"מ אם הפסיד הלוה צכך לא יתן לו זוזי כגון הכא דמצי מגזי להו קרקע ואינו עושה שלא כדין: **ראובן שמכר כ"ז שדותיו ל"שמעון.** פי' בקונטרס בשטר אחד דבשני שטרות לא אמרי' רזה מזה גובה רזה מזה גובה משום דאינו יכול לגבות מלוי אא"כ לקח משמעון אותה שקנה באחרונה מראובן דאי לקח אחת ממותן שלפני האחרונה לא גבי בעל חוב מלוי דא"ל הניח לך שמעון מקום לגבות הימנו כשקנה את שלי מראובן ומעשה שקנאה שמעון נסתלק שיעבודך ונשאר שיעבודך על הנותרות

ולא נהירא לרבי דמצי שמעון למימר ליה מ"ט אמור רבנן אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש שם בני חורין ואפי' הן יצורית משום תקנה דלוקח ראשון אלא צהך תקנתא לא ניחא לי כדרכא בפ"ק דצ"ק (דף פ.) הלכך מצי לפרש בשני שטרות וציתור. מ"ר. ולי נראה כפירוש הקונטרס דדוקא בשטר א' אבל בשני שטרות ולקח שמעון יצורית באחרונה ולוי לקח משמעון אותה שלפני אחרונה אינו יכול לגבות מלוי דא"ל להכי טרחי חבני ארעא דלא חויא למיקס קמך דודאי אם היו כולם ציד שמעון האחרונה שהיא יצורית היה מגבה לו וכן אם לקח שמעון עידיה באחרונה ולקח לוי אותה עידיה אינו יכול לגבות מלוי אותה עידיה מהאי טעמא דלהכי טרחי חבני ארעא דלא חויא לך דודאי אם היו כולם ציד שמעון הציוניות והיצורית שלקח לפני האחרונה שהיא עידיה היה מגבה לו והיה הרשות צידו כדמפרש טעמא דצ"ק (שם) וכן אם זנן לוי ציוניות ושבק ציוניות יכול לומר הנחתי לך מקום לגבות ממנו אע"פ שלקח שמעון בשני שטרות ומייהו יתכן להיות רזה מזה גובה רזה מזה גובה אפי' בשני שטרות ואע"פ שלקח לוי משמעון אותה שלפני האחרונה צענין שהאחרונה עידיה והראשונה שלקח לוי ציוניות ולא שבק ציוניות דכוותה ולא מצי למימר השתא טרחי חבני ארעא דלא חויא לך: **רצצה מזה גובה רצה מזה גובה.** ואע"ג דאמרינן אין נפרעים מנכסים משועבדים במקום שיש נכסים צני חורין ואפי' הן יצורית הכא שאני דליכא צני חורין כלל וכולהו משועבדים יניעוה שהרי זה הצ"ח צא מכת ראובן:

עין משפט

נר מצוה

יד א ב מיי פ"ט מהל' מכירה הל' י סמג לנאון קפ טו"ש"ע ח"מ סי' רכו סעיף ג:
טו ג ד מיי פ"ח מהל' מלוה ולוה הל' י סמג עשין דז טור ח"מ סימן קא:
טז ה מיי שם הל' ט סמג שם טו"ש"ע ח"מ סי' קו סעיף א:
יז ו מיי פ"ט מהל' מלוה ולוה הל' ג סמג עשין דז טו"ש"ע שם סי' קיט סעיף א:

תוספות ר"ד

זה לאחר באחריות ובא ב"ח דראובן וטורפה ממנו היה שמעון מפצרו ועל ראובן לא יוכל לחזור שחרי שלא באחריות לקחה ממנו כך כשמכרה לראובן עצמו יפצה לו: איולי רבא נהי דאחריות דעלמא קבלי' עליה אחריות דנפשיה מי קביל עלייהו פי' כל העוררים עליו שלא מחמתו קבל עליו אבל ערעור הבא לו מחמתו לא קבל עליו ומודה רבא בראובן שרשע שדה מיעקב ומכרה לשמעון שלא באחריות וחזר ומכרה לראובן באחריות ואחא ב"ח דיעקב וקטריף לי מניה אמר רמב"ח ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות וזקפן עליו במלוה פי' שלא נתן לו שמעון דמי השדה אלא כתב לו שט"ח עליון ומת ראובן ואחא ב"ח דראובן וקטריף לה משמעון ופייסיה בוזוי דינא הוא דאמרי בני ראובן לשמעון אנן מטלטלי שביק אבון גבך ומטלטלי דיתמינן לבי"ח ונשתעבדי אמר רבא ואי פיקח הוא שמעון מגבי ל"י גיהלי' והדר גבי ארעא אלא כהב לו קרקע בחוב אביהם ב"ח גובה אותה מזה פי' כיון דהוה משעבדא לאביוהן כאילו זבנת ממרא אבל השתא תיקון דמטלטלי דיתמי משתעבדי לבי"ח ואע"ג דק"ל דהיכא דאית ל"י זוזי ללוה לא מצי לסלוקי לבי"ח בקרקע הכא שאני משום דא"ל אמאי פטוריהו נפשייכו מלשלומי משום דלית לכו קרקע אנא עבידנא מילתא דתהני לכו ותו דאמרי' להו האי ארעא משעבדא לדידכו ומשעבדא נמי לדידי מר"י: אמר רבא ראובן שמכר כל שדותיו לשמעון וחזר שמעון ומכר שדה אחת ללוי ובא ב"ח דראובן רצה מזה גובה רצה מזה גובה ול"א אלא דובן ציונית אבל ובין יצבורית ועידיה לא

בצל